

Hjemmehørende planter

Guide 02.

VILD MED VILJE

Om denne guide

Denne guide er en del af en serie på en række af guides, som handler om at give naturen plads på egne arealer. Vild Med Vilje ønsker med katalogerne at gøre redskaber og viden tilgængeligt for alle jer, som ønsker at gøre jeres arealer vildere – og for jer, som blot vil lære mere om naturen. Guiden indeholder både baggrundsviden og en praktisk guide:

01. Baggrund ..... side 4-15

02. Praktisk guide ..... side 16-33

Tak til

Tak til Aage V. Jensens Naturfond som har støttet udgivelsen af disse guides.

Kolofon

Hjemmehørende Planter
2. Udgave 2026
Tekst & grafisk layout: Celeste Forfang Sørensen
Redaktion: Christina Kaaber-Bühler, Magnus Bundgaard Nielsen, Camilla Zacho Larsen, og Astrid Lund Larsen
Billeder: Af Vild Med Vilje med mindre andet er angivet
Forside: Opret Kobjælde (Pulsatilla vulgaris)
Udgivet af: Foreningen Vild med Vilje
CVR: 38173901
kontakt@vildmedvilje.dk
www.vildmedvilje.dk

Introduktion

Smalbladet Klokkeblomst og Knold-Ranunkel er blevet færre og mere spredte i landskabet. Det er ellers dem, vi opfatter som hjemmehørende. Arter der hører til her. Men hvad vil det egentlig sige, at en plante "hører til" et sted?

Hjemmehørende arter er ikke bare en liste over de rigtige planter. Det er en måde at forstå naturen på – hvordan arter er indvandret og har tilpasset sig. Og hvordan de indgår i samspil med andre organismer inden for bestemte biogeografiske regioner. Danmarks flora er ikke statisk eller entydigt "dansk", men en del af en større nordeuropæisk flora, som hele tiden er i forandring.

Modsat findes der også introducerede eksotiske arter, som f.eks. Rhododendron. Nogle af disse arter kan blive invasive.

For at fremme naturen skal vi vide, hvad det er, vi skal fremme. Og hvad vi skal undgå at fremme. Et højt antal plantearter er ikke et mål i sig selv. Hjemmehørende planter understøtter i højere grad andre arter, og derfor er de en prioritet. I denne guide kan du læse mere om hjemmehørende arter og hvordan du kan genkende dem på din egen grund.

Vild Med Vilje ønsker dig god læselyst!

Engriflet hvidtjørn
Crataegus monogyna

Hjemmehørende planter *og biodiversitet*

Planter har gennem tiden udviklet sig i samspil med omgivelserne. De indgår i symbioser og er fødegrundlag for andre arter, og de er fjender og konkurrenter til endnu andre arter i det område, hvor de hører til.

Introducerede planter har udviklet sig i samspil med andre arter og omgivelser helt andre steder på kloden. De lever ikke på samme måde i samspil med resten af økosystemet. I bedste fald kan de være gode nektarkilder for insekter, som er generalister uden særlige behov. I værste fald opfører de sig invasivt og er ødelæggende for naturen.

De hjemmehørende planter danner bunden i det fødenet, som dyrene indgår i. Forskere fra danske universiteter har påvist, at diversiteten af hjemmehørende planter i et område er en stærk indikator for, hvor høj biodiversiteten er på tværs af alle artsgrupper i området. Hjemmehørende planter er derfor centrale for at fremme naturens mangfoldighed.

Almindelig knopurt
Centaurea jacea

Her finder lille kålsommerfugl (*Pieris rapae*) føde på almindelig knopurt, som besøges af mange insekter, og hvis frø desuden udgør en vigtig fødekilde for fugle.

Derfor er hjemmehørende planter de mest insektvenlige

Insekterne er en artsgruppe, som får tiltagende meget opmærksomhed, og det med god grund. Studier viser tilbagegang i mængden og diversiteten af insekter.

Nogle indførte planter, som sommerfuglebusken, er populære nektarkilder, som besøges af mange insekter. I Danmark er det dog primært de voksne sommerfugle, der slår vejen forbi sommerfuglebusken. Den er nemlig ikke en foderplante for de danske sommerfuglelarver. Så selvom sommerfuglebusken tiltrækker voksne sommerfugle, bidrager den ikke synderligt til bestanden af sommerfugle.

I voksenstadiet er mange insekter mindre kræsne, end de er som unge, og en del kan finde føde på indførte arter. Andre nægter at samle pollen fra andet end én enkelt planteart. Det gælder f.eks. blåhatjordbien, som kun vil samle pollen fra blåhat. I larvestadiet er langt størstedelen af insekterne til gengæld knyttet til én eller enkelte plantearter. Og det er netop hjemmehørende planter. Hjemmehørende urter, græsser, buske, klatreplanter og træer har ofte et stort antal arter knyttet direkte til sig eller til det fødenet, som de danner grundlaget for.

Hvis et område skal være levested for insekter, skal det understøtte insekterne gennem hele udviklingen. Både i det kræsne larvestadie og i voksenstadiet. Rigtig mange hjemmehørende arter er både fremragende nektarkilder og værtsplante for én eller flere insektarter. Hvis du vil maksimere dine arealers potentiale som levested for andre arter, både insekterne og de, som lever af og med dem, gør du altså klogt i at fokusere på de hjemmehørende arter.

Eksempler

På liv knyttet til hjemmehørende planter

Musevikke
Viccia cracca

Musevikke er værtsplante for isblåfugl og gul høsommerfugl, og besøges af humlebier og enlige bier, hvoraf nogle (langhornsbi og ærtejordbi) er specialiserede i ærteblomstrede planter.

Brombær
Rubus plicatus

En del maskebier bygger rede i brombærs hule stængler - eksempelvis lille maskebi, vægmaskebi og perlemaskebi. Blomsterne er populære blandt mange sommerfugle, bier og andre insekter. Bærrene er føde for fugle, og for ræv og grævling om efteråret. Om vinteren er busken også føde for græssende pattedyr.

Vedbend
Hedera helix

Vedbend er værtsplante for sommerfuglen skovblåfugls larver. Vedbend blomstrer sent og er derfor en vigtig fødekilde sent på sæsonen for bier, sommerfugle, hvepse og svirrefluer. Frøene er en vigtig fødekilde for fugle over vinteren og i det tidlige forår.

Almindelig kællingetand
Lotus corniculatus

Almindelig kællingetand er værtsplante for larverne af almindelig blåfugl, grøn busksommerfugl, foranderlig blåfugl, gråbåndet bredpande og orange høsommerfugl. Den er én af de planter, som besøges af flest bier.

Hjertegræs
Briza media

Når der ofte ikke er så meget fokus på græsser, er det ikke fordi de ikke har tilknyttede dyr, men fordi de typisk klarer konkurrencen bedre end urterne, og man derfor fokuserer på at fremme urterne og hæmme græsset. Desuden er græsser vindbestøvede, hvilket gør, at de ikke på samme måde har samspil med bestøvere. Hjertegræs er for eksempel en af værtsplanterne for larverne af dagsommerfuglen Græsrandøj, og græssets tuer er overvintringssted for mange smådyr. Derudover spiser småfulge også gerne frøene fra Hjertegræs.

Stilk-eg
Quercus robur

Stilk-eg er det træ, som har flest ledsagerarter. Jo ældre egetræet er, jo flere arter lever i det. Blandt andet mange insekter, svampe og laver er tilknyttet stilk-eg.

Hvornår er en plante ***hjemmehørende?***

En art er hjemmehørende, når den er kommet af sig selv, fra et sted hvor den også var hjemmehørende. Danmark var for blot 22 tusind år siden dækket af is, og man antager, at kun en lille del af planterne levede her dengang. I visse definitioner regner man en art for hjemmehørende hvis den har været her siden sidste istid. Landegrænser er i øvrigt ikke særligt relevante for andre end os mennesker og lokalområder kan have unikke genotyper, som har tilpasset sig lige dén egns miljø.

Tjek status her

Man regner med, at mellem 1000 og 1500 arter er hjemmehørende i Danmark. Tallet dækker over arter, som man mener, er kommet her af sig selv og som er en del af økosystemerne. Er man i tvivl, kan man tjekke om arten er hjemmehørende på arter.dk ved at kigge på plantens 'herkomst'.

Nær-hjemmehørende arter

En del arter, ved vi, er blevet indført til Danmark, men de kunne ligeså godt være kommet af sig selv med tiden. De arter kaldes nær-hjemmehørende. Danske forskere har i et studie påvist, at der ikke er den store forskel på hjemmehørende og nær-hjemmehørende arters antal af tilknyttede insekter, mens plantearter, som er indført oversøisk, for eksempel fra Asien eller Nordamerika, understøtter langt færre insekter i en dansk kontekst.

Stor andel indførte planter

De fleste hjemmehørende arter menes at være kommet til landet for mindst 2000 år siden. Omvendt menes hovedparten af indførte arter at være kommet hertil gennem de seneste 200 år. Der er altså sket en stor og relativ nylig udvikling mod en stor andel indførte planter i Danmark. Omkring 3000 indførte arter er observeret i det fri i landet. Samtidig er mange af de arter, som vi regner for hjemmehørende, og som har en række andre organismer tilknyttet, blevet mere sjældne. Derfor er det vigtigt, at vi laver en skelnen mellem de hjemmehørende arter og de introducerede arter.

Kæmpenatlys
Oenothera glazioviana

Hjemløse hybridplanter

Kæmpenatlys er introduceret i hele Europa, i dele af Nord- og Sydamerika, Afrika, Asien og i stort set hele Australien. Men den er tilsyneladende ikke hjemmehørende i noget land i verden. Er den mon kommet hertil fra en anden planet?

Kæmpenatlys har med dens store, gule blomster og kraftige vækst været en hyppigt dyrket plante til havebrug siden 1800-tallet. Arten er opstået i Europa ud fra en krydsning mellem to forskellige indførte haveplanter fra Amerika. Den er altså ikke rigtigt hjemmehørende dér, hvor den er opstået. Men den kan heller ikke længere siges at være hjemmehørende dér, hvor dens forældreplanter kom fra, for den er jo opstået på et helt andet kontinent.

Planter som Kæmpenatlys er gode eksempler på, at grænserne mellem hjemmehørende arter og indførte arter ikke altid er knivskarpe.

Haveplanter som rosen her er måske nok smukke, men for insekterne er der ikke meget at komme efter.

Der findes også mange smukke, hjemmehørende og ikke-forædlede planter i rosenfamilien.

Billede af Kerstin Riemer på Pixabay

Forædlede haveplanter kan mangle vigtige funktioner

Mange haveplanter er forædlede. Det vil sige, at vi har fremavlet dem til at have bestemte egenskaber. Det sker typisk til fordel for menneskers æstetik og til skade for plantens funktion i økosystemet. Nogle forædlede planter stammer fra de hjemmehørende plantearter, men typisk har de mistet de karaktertræk, som gjorde dem gavnlige for andre arter.

Det gælder for eksempel de typiske haveroser, dem med en masse kronblade. Dem kalder man fyldte blomster. Det er en mutation, som gør planten steril. Rosenfamilien er egentlig kendt for sine fem kronblade og i midten af disse sidder støvdragere, hvor bestøvere kan hente pollen, samt støvfang og ofte nektarier med føde til insekter. I de fyldte blomster er støvdragere, støvfang og nektarier byttet til fordel for flere kronblade.

Fyldte blomster forekommer også gennem mutationer i naturen, men her fravælger den naturlige selektion hurtigt planter med fyldte blomster, som ikke kan reproducere uden støvdragere og støvfang. Man har også lavet fyldte versioner af planter fra andre familier og forædlet planter på flere måder, som gør dem utilgængelige for de insekter, som har brug for dem.

Vild, invasiv, indført ...

Der er rigeligt med begreber at finde rundt i. Her opridser vi, hvad de forskellige termer henviser til, og hvordan de adskiller sig fra hinanden.

Vild

Alle hjemmehørende planter er vilde. Men vilde planter er ikke nødvendigvis hjemmehørende. Alle områder i verden har vilde arter, og flyttes en vild art fra Nordamerika til Danmark er den stadig en vild art. Men den er ikke hjemmehørende, der hvor den befinder sig. Det skaber ofte forvirring, når en frøblanding kaldes 'vild' og samtidig indeholder en række indførte arter. Sørg derfor for at vælge produkter, som kaldes hjemmehørende og ikke kun vild, og læs gerne indholdslisten for at vide, hvad det er, du køber.

Indført eller invasiv?

Invasive planter som japansk pileurt og mangebladet lupin er en bivirkning af, at mennesker gennem global handel flytter rundt på planterne. Ofte vil planter ikke klare sig godt, når de flyttes over lange distancer til andre vilkår. Derfor bliver de fleste indførte arter altså heller ikke invasive.

Men nogle indførte arter har mod al forventning stor succes med at etablere sig og sprede sig i det nye område. De bliver dominerende og tager pladsen fra de hjemmehørende planter. Man kan ikke forudsige, hvilke indførte planter, som bliver invasive, men typisk er det planter, som trives i en række naturtyper, som på sigt opnår stor udbredelse og som dominerer på lokalt plan. De er ofte hurtigtvoksende og næringskrævende.

Der findes mange hjemmehørende arter, som udviser den samme skadelige opførsel, som de invasive arter. Det er de arter, som trives bedst i det stærkt kulturprægede og næringsberigede landskab, vi har i Danmark. Man kan derfor sige, at det i høj grad også er arealforvaltningen, som er problematisk. Forskere mener, at genopretningen af naturlige processer i landskabet – eksempelvis store planteædere og naturlig hydrologi – kan være en del af løsningen på problematikken med invasive arter.

Invasive planter **truer biodiversiteten**

Invasive plantearter er introducerede planter, som fortrænger de hjemmehørende arter og livet knyttet til dem. I Danmark findes pt. 28 invasive planter.

Invasive planter har ofte nogle karakteristika, som gør, at de skader andre planter i økosystemet. Tit har de høj vækst, så de skygger andre planter ude, de mangler naturlige fjender, de formerer sig effektivt med f.eks. kraftig formering med udløbere eller stor frøsætning og tidlig fremspiring om foråret. Den invasive plante mangebladet lupin gøder endda også jorden hvor den vokser, så den ændrer konkurrencefordholdene yderligere til fordel for sig selv.

Mange invasive planter er af disse grunde vidt udbredte i landskabet. Men det er i ligeså høj grad de kulturelle påvirkninger, som de økologiske, som gør deres store udbredelse mulig. At de overhovedet er kommet frem er ofte et resultat af at de bliver indført bevidst som haveplanter. I andre tilfælde kan de være kommet til ved et tilfælde med gods.

De invasive planters fortsatte udbredelse er desuden stærkt betinget af blandt andet ophør med græsning eller slåning af arealer langs vandløb, veje og jernbaner. Hvis økosystemerne genoprettes med naturlige processer som store græssere vil de invasive arters spredningspotentiale altså hæmmes.

Canadisk gyldenris
Solidago canadensis

Canadisk gyldenris er en invasiv plante, som er almindelig i Danmark og særligt udbredt i Østsjælland.

Danmark har også en hjemmehørende art af gyldenris, nemlig almindelig gyldenris (*Solidago virgaurea*), som er værtsplante for flere natsværmere.

Billede af Wikimediaimages på Pixabay

Case

Gyvel: Invasiv eller hjemmehørende?

Gyvel er en hjemmehørende art i Danmark. Men den omtales også som invasiv, og det kan virke modsætningsfyldt.

Flere former af samme art

I Danmark findes gyvel i flere former. Nemlig en mere lavtvoksende variation af dansk proveniens og så en kraftigere variation, som stammer fra Italien. De to kan krydse sig med hinanden, og det er ikke altid muligt at afgøre, i hvor høj grad et individ af gyvel er 'hjemmehørende' i Danmark.

Værtsplante for truede natsommerfugle

Gyvel er værtsplante for de truede natsværmere båndet mørkvingemåler, rustrød gyvelmåler, den nær truede natsværmer grøn vissemåler, og den sårbare natsværmer vinkeltegnet spidsvingemåler.

Samtidig kan den opføre sig dominerende og dermed udkonkurrere andre arters værtsplanter. Det kan gøre det svært, at vurdere gyvels samlede effekt på biodiversitet.

Gyvel
Cytisus scoparius
Gyvels frø sidder i bælgfrugter og spredes ved eksplosion af bælgen samt med myrer.

Gyvel
Cytisus scoparius

Gyvel er en plante i ærteblomstfamilien. Gyvel er vidt udbredt og hjemmehørende i størstedelen af Europa.

Billede af armenanno på Pixabay

Konsekvenser for naturforvaltning

Det kan være bekymrende, at der er så stor uenighed om planternes status som hjemmehørende eller ej. Der har været tradition for at behandle arter som gyvel, hvor man er i tvivl om oprindelsen, som en indført art per automatik.

Danske forskere har imidlertid, i lyset af naturens store og uforudsigelige dynamik, foreslået, at bevisbyrden må være omvendt: Hjemmehørende indtil andet er bevist. Så spilder man ikke tid og penge på en forvaltning, som bekæmper arter, som muligvis ingen risiko udgør. Man kan bruge midlerne på at fremme biodiversiteten i stedet.

Faktisk er det slet ikke ualmindeligt, at det er hjemmehørende arter, som breder sig på truede levesteder og risikerer at trænge sjældne planter ud. Sådan opfører eksempelvis brombær, bjergrørhvene og birk sig også til tider. Så man kan sætte spørgsmålstegn ved, om det udelukkende er planterne, som er problemet - måske er det i ligeså høj grad manglen på plads til, at den vilde natur kan udfolde sig med naturlige dynamikker.

Lær at genkende
hjemmehørende planter

Det er vigtigt at vide, om de plantearter man ser, er hjemmehørende, introducerede eller invasive. Det informerer om, hvilke man skal fremme - og hvilke skal bekæmpes.

Man kan også langt bedre fortælle andre om sine tiltag, når man kender til arternes navne. Og så giver det mulighed for at undersøge, hvilke insekter, der kunne komme til med tiden.

Græsbladet fladstjerne
Stellaria graminea

En lup kan bruges til at forstørre detaljer på planterne, som her hvor man tydeligt ser de rødlige støvknapper på græsbladet fladstjernes lille blomst.

Lup & flora

Vil man identificere plantearter er en lup en god idé: Nogle planter kendes kun fra hinanden ud fra mikroskopiske forskelle såsom længden af hårene på stænglen.

For at finde den slags informationer bør man anskaffe sig en flora, som man kan tage med sig ud. En ganske almindelig farveflora fungerer udmærket, men man skal være klar over, at det er langt fra alle planter i Danmark, som findes i en lille flora.

Har man brug for større viden om hver enkelt planteart kan man anskaffe Nordens Flora til efterfølgende at slå op i, men den er alt for stor og tung at have med i felten.

Apps & hjemmesider

I de senere år er markedet for floraer blevet udvidet med internettet og apps. Naturbasen og arter.dk er gode hjemmesider, hvis man har brug for mere information for at bestemme en art, man har fundet i felten.

På arter.dk, som også findes som app, kan man for eksempel se, om en art er hjemmehørende. Man finder arten i Artsbogen, og hvis den der er beskrevet som "Naturlig forekomst", er arten hjemmehørende.

Apps som Arter kan være en god starthjælp, hvis man er helt på bar bund. Man skal aldrig stole blindt på disse apps, men de kan til tider ramme rigtigt eller give et fingerpeg om, hvilken slægt eller familie arten tilhører. Så kan man efterfølgende slå op i sin flora og se, om beskrivelsen af arten passer til appens forslag.

En lille og let flora er ideel at have med i tasken, når man skal ud og botanisere. Man kan ofte finde fine opslagsværker over den danske flora til ingen penge på antikvariater og i genbrugsbutikker.

Vær opmærksom
på disse ting

Der er flere ting, som man kan være opmærksom på, når man skal artsbestemme en plante. Foruden plantens udseende kan man også bruge dens levested, sæsonen og geografien.

Udseende

Det er selvfølgelig meget væsentligt at lægge mærke til plantens udseende, når man skal artsbestemme den: Hvor stor er den, hvilke farver har den, hvilken udformning har de forskellige dele? Hos planterne er der bestemte dele, man altid kan holde øje med, for at artsbestemme individer:

Hvilken form har bladene? Hvordan sidder de på stænglen - og i forhold til hinanden? Hvilken form har stænglen? Er der hår på, og hvordan ser de ud? Hvor mange kronblade er der i blomsten? Og hvor mange støvknapper i midten af kronbladene? Er der også en støvdrager?

Nogle gange skal man ned i de helt små detaljer, som støttebladenes udformning eller bladstilkens længde i forhold til bladet. Det er specificeret i opslagsværker, når man skal kigge efter disse detaljer. Nogle gange er det let at artsbestemme en plante, og andre gange er det mere som et stykke detektivarbejde.

Levested

Opholder du dig et sted, hvor arten typisk ville forekomme? I de fleste opslagsværker står der, hvilket levested arten er knyttet til. Det er typisk beskrevet med naturtyper som græsland, eng, hede, vandløb etc., men der findes ofte også oplysninger om jordbund og lys/skygge-forhold. Og det kan være en god hjælp, hvis man er i tvivl mellem flere arter.

Duft

Duften er en stærk brik i hukommelsen hos mange mennesker, og den kan være en god indikator under artsbestemmelse. Mange planter indeholder netop duftstoffer, fordi de skal tiltrække bestøvere - eller duftstoffer, som skal afskrække planteædere fra at indtage den.

Sæson

Planter blomstrer i perioder, og sætter frugt i andre. Ved at tjekke plantens blomstringsperiode kan man få et fingerpeg om, om man er på rette vej i sin artsbestemmelse. Har du for eksempel fundet en blomst om foråret, kan du udelukke de arter, som først blomstrer i sensommeren. Ved at tjekke op på, hvilke perioder det overhovedet er muligt at observere en art, kan man spore sig ind på, hvad man har fundet.

Geografi

Nogle arter findes kun i små bestande rundt om i landet. Derfor kan det give en bedre idé om hvad man har set, hvis man undersøger, hvor andre har set arten. Men man skal selvfølgelig ikke helt udelukke muligheden, for det kan jo være, at arten har bredt sig uden nogen har opdaget det endnu - og så er det en god idé at indberette det på arter.dk.

Lær de mest almindelige familier at kende

Taksonomi er en videnskab, som går ud på at klassificere og navngive organismer. For planter indeholder taksonomien flere niveauer, som beskriver slægtskab og indbyrdes evolutionære relationer. Taksonomien, som den vestlige videnskab benytter i dag, er grundlagt af den svenske botaniker Carl von Linné (1707-1778). Han udviklede et helt system for at klassificere og navngive planter og dyr, som han offentliggjorde i sit værk Systema Naturae i 1735.

Det er en god idé at lære nogle almindelige plantefamilier at kende. Når man med det samme kan genkende hvilken familie en plante tilhører, er det langt hurtigere at artsbestemme den ud fra en flora. Familier er en klassifikation i taksonomien, som grupperer arter sammen:

Familie

Plantearter opdeles i familier, som er mindre grupper af evolutionært tæt beslægtede planter. For eksempel rummer rosenfamilien både æbletræer og brombærbuske.

Slægt

Herefter inddeles planterne i slægter, som er en endnu mindre gruppe af planter, som er tættere beslægtet. I rosenfamilien findes for eksempel klyngerslægten, som blandt sine medlemmer har brombær og hindbær. Mange insekter er specialiseret på slægtsniveau frem for artsniveau. Dvs. at de er knyttet til flere arter inden for samme slægt.

Art

Artsniveauet er den enhed man bruger, når man identificerer og navngiver planter. Et eksempel på en art i rosenfamilien er skovjordbær. Inden for nogle arter er der også underarter. Det er en endnu mindre inddeling af arten, hvor nogle planter har særlige træk, som gør at de adskiller sig lidt fra andre af samme art. Man omtaler samlet arter og underarter som 'taxa'.

Ærteblomstfamilien

I en dansk kontekst består ærteblomstfamilien typisk af lavere urter som rødkløver, rundbælg og kællingetand. Der findes også mere eller mindre vedagtige planter i familien, nemlig visse, gyvel og krageklo.

Blomsterne har 5 kronblade og er meget karakteriske, da de er asymmetriske på en særlig måde. Det øverste kronblad er typisk stort og kaldes 'fanen' , og det omgives af to mindre kronblade, som kaldes 'vingerne'. De sidste to blade findes nederst sammenvokset i en struktur som kaldes 'kølen'.

Ærteblomstredes blade er ofte sammensatte med mange, modsatstillede småblade og ind i mellem en slyngtråd for enden af bladstilkene. De har karakteristiske bælgfrugter, som let kan kendes, når man tænker på en ærtebælg.

Rød kløver
Trifolium pratense

Almindelig kællingetand
Lotus corniculatus
&
Musevikke
Vicia cracca

Rosenfamilien

En stor og alsidig familie, som rummer træer såvel som buske og urter.

Bladene kan variere meget i denne familie, men de er typisk takkede eller savtakkede. Planter i rosenfamilien har desuden ofte torne eller pigge på stænglen.

Blomsterne har næsten altid 5 kronblade, typisk med et stort antal støvknapper i midten, placeret i blomsterbunden. Frugten kan variere fra nød, bælgkapsel og stenfrugt til kernefrugt.

Eksempler på hjemmehørende arter i rosenfamilien er skovjordbær, forskellige arter af potentil, brombær, engriftlet hvidtjørn, arter af røn, skovæble, hunderose, fuglekirsebær og almindelig hæg.

Hindbær
Rubus idaeus

Hunderose
Rosa canina

Hjortetrøst
Eupatorium cannabinum

Kurvblomstfamilien

En meget stor familie, som i Danmark udelukkende består af urter. Blomsterne kendes let ved blomsterstanden, hvor mange blomster samles i en kurv, som mange opfatter som én enkelt blomst. Tænk for eksempel på hvid okseøje. Her sidder de gule, rørformede blomster samlet i midten mens hvide, tungeformede blomster sidder langs randen. Dem i midten kalder man skiveblomster og de ydre randblomster.

Nogle planter i kurvblomstfamilien har kun én type blomst. For eksempel består mælkebøtter af tungeformede blomster, mens skivekamille alene består af de rørformede.

Nogle arter i denne familie har desuden hvid mælkesaft i stænglen. Andre kendte eksempler på kurvblomster er hjortetrøst, bynke og tidsler.

Tusindfryd
Bellis perennis

Rubladfamilien

Rubladfamilien består af urter som er dækket af ru hår, deraf navnet.

Blomsterne har fem kronblade og sidder i de karakteristiske blomsterstande kaldet 'svikler', en lang blomsterstand, hvor blomsterne sidder fast på stænglen i et zigzag mønster og ofte er indrullede i spidsen.

Det ses for eksempel tydeligt på arter af forglemmigej. De fleste blomster i rubladfamilien er symmetriske, men de kan også være noget asymmetriske, som det ses ved slangehoved.

Slangehoved
Echium vulgare

Slangehoved er én af de planter, som af nogen regnes for en del af den hjemmehørende flora og af andre regnes for introduceret. Ikke desto mindre finder man den ofte omringet af et stort antal smådyr, som finder føde på planten.

Løgkarse
Alliaria petiolata

Engkarse
Cardamine pratensis

Korsblomstfamilien

Korsblomstfamilien består af urter. Blomsterne har fire kronblade, og set fra oven dannes i mellemrummene mellem disse et kors, deraf familiens navn.

Blomsterne, som er symmetriske, sidder desuden typisk flere af gangen i en klase. Frugterne er let genkendelige 'skulper'.

Velkendte arter fra korsblomstfamilien er løgkarse, hyrdetaske, tårnurt og gåsemad.

Skærmplantefamilien

Skærmplantefamilien består af urter. Bladene er fligede og omslutter forneden ofte stænglen.

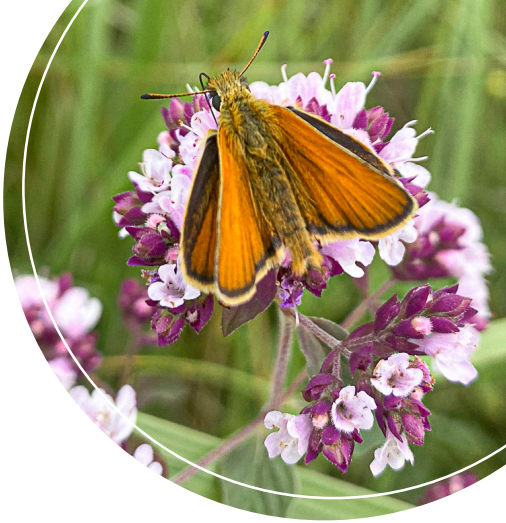
Blomsterne er små, med fem kronblade hver, og mange små, stilkede blomster sidder samlet i store skærme på planterne.

Kendte planter fra skærmplantefamilien er for eksempel vild gulerod og skvalderkål.

Vild gulerod
Daucus carota

Billede af 12019 på Pixabay

Almindelig merian
Origanum vulgare

Rød tvetand
Lamium purpureum

Læbeblomstfamilien

Familien består af urter med assymetriske blomster. Bladene er korsvist modsatte. Stænglen er ofte firkantet.

Kronbladene er samlet som et rør i bunden, som typisk munder ud i to flige som danner 'underlæben' og to som danner 'overlæben'.

Frugterne er firedelte spaltefrugter, som indeholder nøddeagtige delfrugter.

Familien indeholder arter som pyramidelæbeløs, almindelig hanekro, rød tvetand, døvnælde, skovgaltetand, korsknap, smalbladet timian, almindelig merian og agermynte.

Nellikefamilien

Nellikefamilien består af urter med modsatstillede, hele blade på stænglen. Blomsterne sidder ofte i kvaster, hver især med fem kronblade.

Kendte eksempler på arter fra nellikefamilien er stor fladstjerne, almindelig fuglegræs, tjærenellike og dagpragtstjerne.

Græsbladet fladstjerne
Stellaria graminea

Trævlekrone
Lychnis flos-cuculi

Opret kobjælde
Pulsatilla vulgaris

Almindelig anemone
Anemone nemorosa

Ranunkelfamilien

Urter, ofte med mere eller mindre håndelte blade. Antallet af kronblade varierer, men oftest er der fem eller seks.

Blomsterne er endestillede, det vil sige, at de sidder for enden af plantens stilke og ikke undervejs.

Eksempler på arter i denne familie er ranunkler, anemoner og opret- og nikkende kobjælde.

Græsfamilien

Græsfamilien kendetegnes ved de trinde, hule strå med udstående 'knæ' ved bindeledene. Planterne kan skyde på ny fra disse led, når de skæres ned.

Bladene er smalle og blomsterne, som er vindbestøvede, er små og neutrale i farven. Blomsterne er ofte tvekønnede, det vil sige, at hver blomst både har han- og hunorganer.

Eksempler på hjemmehørende græsarter er almindelig hundegræs, engrapgræs, fåresvingel, blød hejre, hjertegræs, vellugtende gulaks og fløjlsgræs.

Vellugtende gulaks
Anthoxanthum odoratum

Fløjlsgræs
Holcus lanatus

Pilefamilien

Pilefamilien indeholder træer, buske og dværgbuske. Arterne er tvebo, det vil sige, at et piletræ enten har han- eller hunblomster, men ikke begge dele. Blomsterne er rakler, og bliver ofte kaldt gæslinger eller lignende grundet deres, hos nogle arter, plyssede udseende. I Danmark har vi blandt andet Grå-Pil, Seljepil og Ørepil.

Pil
Salix spp.

Billede af sharkolot på Pixabay

Bøg
Fagus sylvatica

Stilk-eg
Quercus robur

Bøgefamilien

Bøgefamilien er en træfamilie. Træerne er enbo, hvilket vil sige, at der forekommer både han- og hunblomster på enkeltindividerne. Blomsterne er rakler og frugten er en nød. Familien omfatter bøg, arter af eg og ægte kastanje.

Birk
Betula spp.

Birkefamilien

En familie af træer og buske. Ligesom bøgefamilien er arter i familien enbo med han- og hunblomster på samme individ. Blomsterne er rakler, som hænger i klaser af 2-3 styks. Frugten er en flad, vinget nød. Hjemmehørende arter i denne familie er dun- og vortebirk og rød-el.

Rødel
Alnus glutionosa

Læs mere

Nordens flora

af Bo Mossberg & Lennart Stenberg

Flora over alle planter, som findes i norden, med grundige beskrivelser af voksestedet samt informationer om blomstringsperioden for de enkelte arter.

Findplanten.dk

Find ud af hvilke plantearter, der passer til vilkårerne på dit areal, og som bedst understøtter livet i netop dit geografiske område på findplanten.dk.

Sommerfuglehave

af Michael Stoltze

En god og inspirerende indførsel i den naturvenlige have med fokus på sommerfugle.

Plantekatalog

af Aarhus Universitet

I annekset findes en gennemgang af mange planter hjemmehørende i Danmark, og de måder, hvorpå de understøtter insekter og andre dyr.

Findes på dce2.au.dk/pub/TR193.pdf

Flere guides

af Vild Med Vilje

01. Biodiversitet

Hvad er biodiversitet egentligt - og hvorfor er det vigtigt? Skal vi altid forsøge at gøre biodiversiteten så høj som muligt på alle arealer? Hvordan kan man forstå biodiversiteten på sin egen grund?

03. Levesteder

Hvad er et levested? Hvad skal det indeholde? Og hvordan kan man selv hjælpe til med at skabe levesteder?

04. Blomsterplanter

Hvordan spreder planter sig i naturen og hvilke strategier har de for at klare sig? Skal man aktivt så og plante - eller skal man måske hellere vente?

05. Jordbund

Hvem lever i jordbunden? Hvordan er jordbunden i Danmark opstået? Og hvordan kan man forstå og arbejde med sin egen jordbund?

06. Slåning

Hvad vil det sige, at slå sine arealer? Hvorfor er det nødvendigt, når vi vil se 'hvor vildt det kan blive'? Hvilke metoder findes der - og hvad bidrager til den største biodiversitet?

07. Dødt ved

Hvad har døde træer med biodiversitet at gøre? Hvem lever på døde træer? Og kan man gøre noget for at fremme døde og gamle træer selv?

08. Vandhullet

Hvem lever i vandhullet? Hvad er et godt, vildt vandhul? Og hvordan kan selv give plads til vand på egne arealer - store som små?

09. Altan & baggård

Hvilke arter lever i byerne? Og hvordan kan du selv give dem plads på din altan eller i din baggård?

Scan QR koden eller find alle guides på vildmedvilje.dk/vild-viden-2

VILD MED VILJE

GUIDE Nr. 02